Stortinget v/Næringskomiteen

Levert elektronisk

deres ref; *vår ref; xx-2026* *Oslo; 27.10.2026*

Representantforslag om innføring av rullerende maksimal tillatt biomasse (MTB) for å sikre helårsarbeidsplasser, bidra til bedre miljø og dyrevelferd og økt verdiskaping Dokument 8:304 S (2025–2026)

Norske Lakseelver, Naturvernforbundet, Reddvillaksen, Norges Jeger- og Fiskerforbund og WWF Verdens naturfond viser til Representantforslag 304 S (2025–2026) om innføring av rullerende maksimal tillatt biomasse (MTB) og takker for muligheten til å gi innspill til Næringskomiteen.

Våre organisasjoner mener forslaget innebærer en betydelig risiko for økt lusepåvirkning på vill laksefisk, og at det vil være særlig negativt for sjøørreten. Forslaget bygger på flere forutsetninger som ikke er dokumentert. Konsekvensene må derfor utredes grundig før forslaget kan behandles videre i Stortinget, og vi ber derfor Stortinget om å avvise det foreliggende Dok 8-forslaget. Nedenfor gjør vi rede for vårt syn, og kommenterer utvalgte deler av representantforslaget.

Status for villaksen

Lakselus fra oppdrett er sammen med rømt oppdrettslaks de største truslene mot villaksen, og Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) har i en årrekke pekt på disse to faktorene som de mest alvorlige menneskeskapte påvirkningene. Sjøørreten er minst like utsatt, fordi den oppholder seg i kystnære områder og fjorder, ofte i nærheten av oppdrettsanlegg, i store deler av tiden i sjøen.

Det arbeides nå med et helhetlig reguleringssystem som skal redusere påvirkningen fra oppdrett på vill laksefisk, der det er bred politisk enighet om å sikre mindre enn 10 prosent lakseluspåført dødelighet på populasjoner av vill laksefisk. Nye ordninger for havbruksindustrien bør derfor vurderes opp mot dette målet.

Det er stor usikkerhet om hvordan lakseluspåvirkningen på villaksen vil utvikle seg innenfor produksjonsområdene med en rullerende MTB-ordning. Det er derimot helt sikkert at sjøørreten vil bli utsatt for betydelig større påvirkning fra lakselus hvis mengden oppdrettslaks i åpne merder økes på sensommeren og høsten.

Kommentarer til representantforslaget

Under følger våre kommentarer til utvalgte deler av representantforslaget:

> *«Når oppdretterne i dag etterstreber å holde den stående biomassen i sjø konstant gjennom hele året, vil produksjonen i hovedsak variere med sjøtemperaturen. Produksjonen blir dermed høyest i den perioden av året når vanntemperaturen er høyest, og tilsvarende lavest på senvinteren. Dette gir et produksjonsforløp som i praksis er styrt av temperatur alene, og ikke av biologiske, markedsmessige eller operasjonelle hensyn.»*

Vi stiller spørsmål til om oppdretteren etterstreber å holde stående biomasse i sjø konstant gjennom året. Postsmolt settes ut i varierende størrelse, vanligvis på vår eller høst, og stående biomasse følger dermed syklusene til utsett i sjø. Utfordringen med kalde vintermåneder og lavere tilvekst er imidlertid reell, men det finnes etter vår mening bedre løsninger på dette enn rullerende MTB. Lukkede anlegg i sjø henter vann fra dypet, der temperaturen er betydelig mer stabil gjennom året enn i overflaten. Slike anlegg gir dermed grunnlag for en jevnere produksjon, samtidig som de reduserer problemene med lakselus og rømt oppdrettslaks.

Det finnes altså alternativer som løser temperaturutfordringen representantforslaget peker på, og som samtidig reduserer miljøpåvirkningen. Det er en vinn-vinn-situasjon som rullerende MTB ikke gir.

> *«Jevnere aktivitet gjennom året vil også styrke robustheten i kystsamfunn som i dag er sårbare for sesongsvingninger og usikre vekstutsikter. Levedyktige lokalsamfunn langs hele kysten forutsetter forutsigbare arbeidsplasser, stabile skatteinntekter og jevn aktivitet i næringslivet. Bosetting og næringsaktivitet langs kysten er samtidig en forutsetning for både den bredere sivile beredskapen og matberedskapen.»*

Argumentet om at rullerende MTB vil gi jevnere aktivitet gjennom året, levedyktige lokalsamfunn langs kysten, forutsigbare arbeidsplasser og stabile skatteinntekter er påstander som må utredes før de kan legges til grunn for en forskriftsendring[1].

Ordningen, slik den er foreslått, gir ingen garanti for jevnere aktivitet. Forslaget gir selskapene frihet til å variere biomassen, men stiller ingen krav om at aktiviteten faktisk skal jevnes ut. Historien har vist at oppdretterne tilpasser produksjonen etter pris og lønnsomhet, og en rullerende MTB-ordning kan like gjerne gi nye topper som en jevnere drift. Forslaget vil derimot trolig legge til rette for økt produksjon (se våre kommentarer nedenfor).

> *«Ordningen bør innrettes slik at stående biomasse kan overstige tillatelses-MTB med inntil 20 prosent i perioden september til mars, da den biologiske risikoen knyttet til lakselus og smittepress for villaksen er lavest. En slik overskridelse forutsetter tilsvarende lavere utnyttelse i øvrige perioder, slik at gjennomsnittlig stående biomasse over tolv måneder holdes innenfor tillatelses-MTB.»*

Premisset om at den biologiske risikoen er lavest fra september til mars gjelder i beste fall for villaksesmolten, som vandrer ut om våren. Det gjelder ikke for sjøørreten, som oppholder seg kystnært store deler av tiden i sjøen, også på sensommeren og høsten. En økning i biomassen på inntil 20 prosent fra 1. september vil derfor være svært negativt for sjøørreten, som i mange områder er sterkt påvirket av lakselus.

Overskridelsen i biomasse på 20 prosent kan ifølge forsalget vare helt til 31. mars. Høy biomasse inn i vårperioden øker risikoen for et høyt utgangsnivå av lus om våren, noe som historisk har vist seg å gi store utfordringer utover sommeren[2]. 20 prosent mer fisk i sjøen helt frem til 31. mars vil også gi

[1] Se punktet «Krav til utredning etter vanndirektivet og vannforskriften» nedenfor, jf. direktiv 2000/60/EF artikkel 4, vannforskriften §§ 4 og 12, EU-domstolens dom 5. mai 2022 i sak C-525/20 og HR-2026-1360-A (Førdefjorden).
[2] Referanse fra arbeider som er presentert på FHFs lusekonferanse

risiko for mye lakselus tett opp mot utvandringsperioden for laksepostsmolten i sørlige deler av landet.

> *«Det er viktig å påpeke at fleksibilitet i seg selv ikke berører annet eksisterende regelverk knyttet til miljø, slik som grenser for lakselus, påvirkning på bunnmiljø etc.»*

Fleksibiliteten som foreslås gjør at oppdretterne selv kan velge når de vil holde mest fisk i sjøen. I praksis vil selskapene holde mest fisk i sjøen når det er mest lønnsomt, ikke når det er minst skadelig for miljøet.

Det er formelt riktig at lusegrensene ikke endres, men forslaget kan allikevel gi mer lakselus totalt. MTB begrenser hvor mange tonn fisk som står i sjøen, mens lusegrensen (0,5 voksne hunnlus i gjennomsnitt, og 0,2 i seks uker under utvandringsperioden for vill laksesmolt) begrenser antallet lus per fisk. Den samlede mengden lus i et anlegg er derfor omtrent antall fisk ganget med antall lus per fisk, uavhengig av hvor store fiskene er.

Et eksempel: 4 800 tonn kan være 1,6 millioner fisk på 3 kilo eller 2,4 millioner fisk på 2 kilo. Begge ligger innenfor samme MTB, men det siste anlegget kan lovlig ha 50 prosent flere lus.

> *«Trafikklyssystemet ligger samtidig fast som overordnet ramme for kapasitetsjusteringer i hvert produksjonsområde, og oppdretterne må fortsatt ta hensyn til påvirkning på villaks for å unngå nedtrekk ved rødt lys.»*

Trafikklyssystemet var ment å gi bedre beskyttelse for vill laksefisk ved at områder med mye lus skulle reguleres slik at lusemengden gikk ned. Slik har det dessverre ikke blitt. Trafikklyssystemet har mange smutthull som åpner for økt produksjon, også i gule og røde produksjonsområder. Som eksempler kan unntaksvekstordningen, felles biomassetak og unntak fra nedtrekk for flere særtillatelser nevnes.

Trafikklyssystemet regulerer dessuten bare hvor mye den totale kapasiteten i et produksjonsområde skal økes eller reduseres, ikke hvordan biomassen fordeles gjennom året. Økt lusepåvirkning som følge av rullerende MTB vil først kunne fanges opp ved neste justering – etter at skaden på villfisken har skjedd. En ordning med rullerende MTB vil derfor uthule trafikklyssystemet ytterligere, og øke risikoen for større negativ påvirkning på villaks, og særlig på sjøørret.

> *«Rullerende MTB vil kunne gi et mer hensiktsmessig produksjonsforløp gjennom året, uten å endre de øvrige rammene for miljø og fiskevelferd og uten å legge opp til økt samlet produksjon.»*

Våre organisasjoner stiller spørsmål ved påstanden om at rullerende MTB kan gi et mer hensiktsmessig produksjonsforløp uten å endre de øvrige rammene for miljø og fiskevelferd, og uten å legge opp til økt samlet produksjon.

I dag utnyttes MTB sjelden fullt ut hele året, blant annet på grunn av brakklegging og slakting. Med et rullerende gjennomsnitt kan perioder med lav biomasse kompenseres med høyere biomasse senere. Et selskap med 4 800 tonn MTB som brakklegger én måned i året, kan i dag ha 4 800 tonn i sjøen i elleve måneder, altså gjennomsnittlig 4 400 tonn over året. Med rullerende MTB kan det samme selskapet hente inn brakkleggingsmåneden ved å ligge over MTB om høsten og vinteren, og komme opp i et gjennomsnitt på 4 800 tonn – omtrent 9 prosent mer – uten at tillatelsen endres. Det er vanskelig å se hvordan dette er forenlig med påstanden om at ordningen ikke legger opp til økt produksjon.

Vi ber derfor om at dokumentasjon for disse påstandene før representantforslaget behandles videre.

> *«Økt fleksibilitet kan også ha positiv betydning for biologisk risiko og fiskevelferd. Rullerende MTB gir oppdretterne anledning til å redusere biomassen i sjøen på våren og sommeren, og dermed også grunnlaget for lusepress og smittespredning når villaksen vandrer ut og lakselus formerer seg raskest. Lavere lusepress vil i neste ledd kunne redusere behovet for avlusing. Ny forskning fra Havforskningsinstituttet viser at dette har direkte betydning for fiskevelferden.Mens oppdrettsfisk tåler de to første avlusingene relativt godt, øker risikoen for sårutvikling og dødelighet betydelig etter tre eller flere behandlinger som følge av kumulativt stress. Rullerende MTB vil også gi større fleksibilitet til å ta ut fisk av hensyn til velferd uten store økonomiske tap, fordi lavere biomasse i én periode kan kompenseres med høyere biomasse senere innenfor det rullerende gjennomsnittet. Med dagens faste tak er en tidlig utslakting av velferdshensyn i praksis tapt produksjonskapasitet som ikke kan hentes inn igjen. Samlet kan ordningen dermed legge bedre til rette for god fiskehelse, lavere dødelighet og en mer bærekraftig produksjon.»*

Forslaget gir oppdretterne anledning, men ikke plikt, til å redusere biomassen om våren og sommeren. Som vist over er lavere biomasse heller ikke det samme som færre fisk eller mindre lus. Dersom flere fisk og mer lus føres gjennom vinteren og inn i våren, kan behovet for avlusing øke, ikke avta.

En insentivordning som stimulerer til økt produksjon i anlegg uten lakselus vil trolig gi bedre effekt på fiskevelferden enn ordningen som beskrives her. Den store forskjellen er at økt bruk av nullutslippsanlegg i tillegg vil redusere luseproblemene, i stedet for potensielt å øke dem, slik en rullerende MTB-ordning kan føre til.

> *«Til sist vil erfaringene fra ordningen også kunne bidra til et bredere kunnskapsgrunnlag om hvordan fleksibilitet i MTB påvirker lusenivå, dødelighet, fiskevelferd og driftsmønster, og hvordan dette virker sammen med dagens miljø- og kontrollregime. Slik kan Stortinget over tid få et bredere empirisk grunnlag som vil være nyttig i det fremtidige arbeidet med et nytt reguleringssystem for havbruksnæringen.»*

Det siste den ville laksefisken trenger, er et storskalaeksperiment der usikkerheten om utviklingen i lusenivåene er stor. Rullerende MTB er nettopp et slikt eksperiment. I motsetning til forslaget fra 2021, som var en tidsavgrenset prøveordning i grønne produksjonsområder, foreslås ordningen nå som en varig ordning i alle produksjonsområder – også i gule og røde områder der villfisken allerede er hardt presset. Dette er ikke en forsvarlig måte å skaffe kunnskap på.

Vi anbefaler at Stortinget heller ber regjeringen bruke tiden på å utrede ordninger som med sikkerhet vil redusere mengden lus på oppdrettslaks, og dermed smittepresset mot vill laksefisk. En utvidet nullutslippsordning for forhåndskvalifiserte selskaper i gule produksjonsområder er en slik ordning. Organisasjonene bak dette høringssvaret stiller gjerne til et møte med forslagsstillerne for å drøfte en slik nullutslippsordning nærmere.

> *«Dagens regulering innebærer i praksis at oppdretterne må ligge tett opp mot grensen for maksimal tillatt biomasse (MTB) til enhver tid for å utnytte kapasiteten, noe som reduserer handlingsrommet for biologisk og operasjonell optimalisering. En ordning med rullerende MTB vil gi oppdrettsselskapene mulighet til individuell tilpasning av produksjonen, slik at stående biomasse og slakt gjennom året kan tilpasses lokale forhold, samtidig som markedet kan møtes med jevnere leveranser. Fiskeri- og havminister Marianne Sivertsen Næss har også gjentatte ganger fremhevet at det skal lønne seg å drive med lav miljøpåvirkning og god fiskevelferd. En ordning med rullerende MTB bygger direkte opp under denne målsettingen.»*

Produksjonen av oppdrettslaks har økt betydelig også i produksjonsområder som under trafikklyssystemet utelukkende har hatt nedtrekk eller frys av MTB (Figur 1). Det viser at

oppdrettsselskapene allerede i dag har stor mulighet til individuell tilpasning av produksjonen, uten en rullerende MTB-ordning.

Havforskningsinstituttets risikorapport (Rapport fra havforskningen 2026-10) viser at norsk matfiskproduksjon, hovedsakelig laks og regnbueørret, økte med drøyt 200 000 tonn fra 2024 til 2025. Dette er den største årlige økningen siden 1980. Særlig interessant i denne sammenhengen er hvor økningen kom.

Ser man på flerårige gjennomsnitt (endring fra 2018/2019 til 2024/2025), har produksjonen økt i alle produksjonsområder unntatt ett, uavhengig av om områdene har vært grønne, gule eller røde. I områder som har vært røde med nedtrekk over flere perioder (PO3 og PO4), har produksjonen likevel økt med henholdsvis 15 og 30 prosent, se Figur 1.

Tabell 1.2. Matfiskproduksjon i tonn for hvert av produksjonsområdene i årene 2018 til 2025. Også produksjon fra stamfisk, forskning og undervisning er inkludert i tabellen. «Endring i snitt 2018/2019-2020/2025» viser endringen i gjennomsnittsproduksjonen for toårsperioden 2018 + 2019 til perioden 2024 + 2025. «Prosent endring i snitt» er den prosentvise endringen mellom disse to periodene. Tall er hentet fra Fiskeridirektoratet (20.01.2026).

Produksjonsområde	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Endring snitt 2018/2019-2024/2025	Prosent endring i snitt
Område 1: Svenskegrensen til Jæren	13 460	22 089	10 788	22 217	14 076	18 034	22 823	9 133	-1 796	-13
Område 2: Ryfylke	49 702	80 625	76 355	78 320	85 430	92 288	88 705	108 402	33 390	67
Område 3: Karmøy til Sotra	168 773	156 915	186 494	175 741	207 072	154 128	186 714	189 749	25 388	15
Område 4: Nordhordland til Stadt	141 059	149 385	170 899	160 566	172 656	165 832	195 380	178 869	41 902	30
Område 5: Stadt til Hustadvika	63 606	96 686	57 130	87 489	71 285	110 002	80 602	120 356	20 333	32
Område 6: Nordmøre og Sør-Trøndelag	256 969	199 643	265 458	274 216	258 357	242 284	261 465	260 167	32 510	13
Område 7: Nord-Trøndelag med Bindal	100 206	124 495	108 641	121 671	115 791	122 486	120 370	148 855	22 262	22
Område 8: Helgeland til Bodø	138 697	157 875	171 675	176 956	183 881	159 261	178 817	186 231	34 238	25
Område 9: Vestfjorden og Vesterålen	97 848	127 595	117 323	160 543	144 385	161 259	157 471	186 544	59 286	61
Område 10: Andøya til Senja	110 527	112 781	115 628	126 933	130 654	145 569	114 352	159 351	25 198	23
Område 11: Kvaløy til Loppa	71 427	64 368	70 846	85 626	81 532	92 155	76 645	131 233	36 041	50
Område 12: Vest-Finnmark	96 558	113 349	99 969	139 593	116 291	99 311	125 204	124 537	19 917	21
Område 13: Øst-Finnmark	11 009	6 103	12 661	8 903	5 114	13 449	11 196	13 932	4 008	36
Stamfisk, forskning og undervisning	25 478	29 710	22 128	23 045	29 505	25 541	21 557	21 306	-6 163	-24

Figur 1. Matfiskproduksjon i tonn for hvert av produksjonsområdene i årene 2018 til 2025. Kilde: *Risikorapport norsk fiskeoppdrett 2026. Rapport fra havforskningen 2026-10. ISSN:1893-4536.*

Å gi oppdrettsselskapene full frihet til å tilpasse stående biomasse og slakt gjennom året innenfor rammene av dagens reguleringssystem, vil gi økt risiko for økt miljøpåvirkning. Dersom målet er større fleksibilitet for industrien, er et nytt reguleringssystem med kvoter for utslipp av lakselus, kombinert med at MTB-systemet oppheves, en langt bedre vei. Det vil gi selskapene enda større fleksibilitet enn ordningen som nå er på høring, samtidig som lusepåvirkningen styres direkte.

Krav til utredning etter vanndirektivet og vannforskriften

Krav til utredning etter vanndirektivet og vannforskriften

Vanndirektivet (2000/60/EF) er bindende for Norge gjennom EØS-avtalen og gjennomført i vannforskriften. Den økologiske tilstanden i vassdrag og kystvann skal beskyttes mot forringelse, jf. direktivets artikkel 4 og vannforskriften § 4. Lakselus fra oppdrett er registrert som påvirkning på mange vannforekomster i Vann-nett[3].

Plikten til å hindre forringelse gjelder i alle faser, og myndighetene skal undersøke mulige skadevirkninger før de treffer en beslutning (EU-domstolen, sak C-525/20). Ny aktivitet som kan føre til forringelse, kan bare tillates hvis vilkårene i vannforskriften § 12 er oppfylt. I den nylige avlagte Førdefjorddommen (HR-2026-1360-A) slo Høyesterett fast at dette krever «en detaljert, konkret analyse» før vedtak, og at ordinære økonomiske hensyn som næringsaktivitet, arbeidsplasser og skatteinntekter ikke i seg selv kan begrunne forringelse. Det er nettopp slike hensyn representantforslaget bygger på.

[3]Referanse til Vann-nett

Rullerende MTB er en generell regelendring, men den fastsetter hvor mye fisk, dermed også hvor mye lakselus som kan stå i sjøen gjennom året i produksjonsområdene. Etter Klima- og miljødepartementets veileder (2021) skal vurderingen etter § 12 gjøres der rammene for påvirkningen fastlegges, og så tidlig som mulig. Selskapenes fordeling av biomassen gjennom året krever ingen nye enkeltvedtak. Utredes ikke virkningene nå, blir de derfor aldri vurdert. Kravet til et forsvarlig kunnskapsgrunnlag følger også av forvaltningsloven § 37, utredningsinstruksen og naturmangfoldloven §§ 8 og 9.

Fristen 1. januar 2027 gir ikke tid til en slik utredning. Før en ordning eventuelt innføres, må det klarlegges hvilke vannforekomster som kan bli påvirket, hvordan lusepåvirkningen vil endre seg, hva tilstanden er i dag, og om ordningen kan føre til forringelse eller til at miljømålene ikke nås. Er svaret ja, må det vurderes om vilkårene i § 12 er oppfylt.

Oppsummering

Det er vanskelig å forutse hvordan forslaget vil påvirke lakselusutviklingen og smittedynamikken i et produksjonsområde og påvirkningen på villaks. En økning i biomassen på inntil 20 prosent i sju måneder, fra 1. september til 31. mars, vil imidlertid øke risikoen for lusepåvirkning på sjøørret. En rullerende MTB-ordning vil derfor være svært negativ for sjøørretbestandene, som i store deler av landet sliter på grunn av høy lakseluspåvirkning[4].

Forslaget om rullerende MTB inneholder mange påstander og antakelser som må utredes bedre, særlig med tanke på om ordningen vil gi lavere smittepress på vill laksefisk. Det er også uklart hvordan oppdretterne kan fordele reduksjonen i biomasse i perioden 1. april til 31. august. Siden MTB beregnes på selskapsnivå, kan et selskap i praksis ta ned biomassen på de lokalitetene der det passer driften, mens lokaliteter nær viktige vandringsruter for villfisk drives som før. Forslaget stiller ingen krav om at reduksjonen skal skje der villfisken er mest utsatt.

Slik produksjonssyklusen er i dagens system, utnyttes MTB sjelden fullt ut om våren. En tidsbegrenset reduksjon i denne perioden vil derfor få liten betydning for biomassen sammenlignet med i dag. Øker man samtidig biomassen med 20 prosent fra høsten og helt fram til mars, kan dette gi høye lusenivåer inn mot smoltutvandringen. Da blir ordningen ikke bedre, men verre for den ville laksesmolten.

Vår samlede vurdering er at ordningen vil være svært uheldig for sjøørreten, trolig også for sjørøya, og at det er vanskelig å si om den vil bli bedre for laksen. Konsekvensene av forslaget må derfor utredes grundig, i tråd med kravene i vanndirektivet og vannforskriften, før det kan behandles videre i Stortinget.

Vennlig hilsen
Norske Lakseelver, Torfinn Evensen
Naturvernforbundet, Arnodd Håpnes
Reddvillaksen, Jens Olav Flekke
Norges Jeger- og Fiskerforbund, Øyvind Fjeldseth
WWF Verdens naturfond, Karoline Andaur

4 Referanse VRL eller NINA-rapport om indikator